

Lieta Nr. 11519009914

SKK-72/2017

Krimināllietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa

LĒMUMS

Rīgā 2017.gada 16.maijā

Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnese Anita Poļakova,

tiesnesis Artūrs Freibergs,

tiesnesis Pēteris Opincāns

izskatīja rakstveida procesā krimināllietu sakarā ar Narkotiku nelikumīgas aprites noziegumu izmeklēšanas prokuratūras prokurora Andreja Sirmā kasācijas protestu par Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 26.oktobra lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2016.gada 11.maija spriedumu

/pers. B/, personas kods /personas kods/,

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 253.[1]panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu /pers. B/ ar brīvības atņemšanas sodu notiesāts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 5 gadiem.

/pers. B/ piemērotais drošības līdzeklis – drošības nauda 15 000 *euro* – atstāts negrozīts. Iemaksāto drošības naudu 15 000 *euro* nospriests atdot tās devējai /pers. C/ pēc sprieduma spēkā stāšanās.

/pers. B/ izņemto naudu 2965 *euro*, kas nodota glabāšanai Latvijas Republikas Prokuratūras kontā, nospriests atzīt par noziedzīgi iegūtu mantu un konfiscēt valsts labā.

[2] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2016.gada 11.maija spriedumu /pers. B/ atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 253.[1]panta trešās daļas par narkotisko un psihotropo vielu neatļautu iegādāšanos, glabāšanu un pārvadāšanu realizācijas nolūkā lielā apmērā.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 26.oktobra lēmumu, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar Narkotiku nelikumīgas aprites noziegumu izmeklēšanas prokuratūras prokurora A. Sirmā apelācijas protestu, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2016.gada 11.maija spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par apelācijas instances tiesas lēmumu Narkotiku nelikumīgas aprites noziegumu izmeklēšanas prokuratūras prokurors A. Sirmais iesniedzis kasācijas protestu, lūdzot atcelt Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 26.oktobra lēmumu daļā par /pers. B/ noteikto sodu un atceltajā daļā nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas protestā norādīto lūgumu prokurors pamatojis ar tālāk izklāstītiem argumentiem.

[4.1] Apelācijas instances tiesa pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 511. un 512.panta prasības, kas atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kā arī pārkāpusi Krimināllikuma 35., 46. un 55.pantu, tādējādi pieļaujot Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā paredzēto Krimināllikuma pārkāpumu. Norādītie pārkāpumi ir noveduši pie nelikumīga nolēmuma.

[4.2] Abas zemāko instanču tiesas nosacīta brīvības atņemšanas soda piemērošanu pamatojušas ar apsūdzētā /pers. B/ pozitīvo personības raksturojumu – apsūdzētais uzsācis darba tiesiskās attiecības, pozitīvi raksturots no darba vietas, ir nodibinājis kopdzīvi un vēlas dibināt ģimeni.

[4.3] Apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka narkotiskās un psihotropās vielas daudzums, kas tika atrasts un izņemts pie /pers. B/, nav vērtējams kopsakarā ar apsūdzētajam inkriminētā noziedzīgā nodarījuma raksturu.

Atsaucoties uz tiesību doktrīnā paustajām atziņām, prokurors uzsver, ka Krimināllikuma 253.[1]panta trešajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir ar formālu sastāvu un uzskatāms par pabeigtu ar panta dispozīcijā norādīto darbību izdarīšanas brīdi. Apelācijas instances tiesa, vērtējot noziedzīgā nodarījuma raksturu un kaitīgumu, nepamatoti norādījusi, ka apsūdzētā /pers. B/ noziedzīgo darbību rezultātā nav iestājušās kaitīgās sekas – proti, apsūdzētais pie viņa atrasto un izņemto narkotisko un psihotropo vielu nav realizējis, tādējādi nav nodarījis citu personu veselībai kaitējumu un nav sagādājis sabiedrībai sociālā rakstura problēmas.

[4.4] Turklāt apelācijas instances tiesa, izvērtējot noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, nav ievērojusi likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību" 2.pielikumu, atbilstoši kuram pie /pers. B/ atrastās un izņemtās vielas kanabiss (marihuāna) un augu valsts produkts ar psihotropo iedarbību (halucinogēnās sēnes) ir sevišķi bīstama narkotiskā viela un sevišķi bīstamām narkotiskām vielām pielīdzināta psihotropā viela, kas iekļautas I sarakstā. Tādējādi tiesa nav ņēmusi vērā likumā „Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību" 5.pantā noteikto – proti, ka aizliegts audzēt, ražot, izgatavot, importēt, eksportēt, izplatīt, reklamēt, transportēt, glabāt, nodot par atlīdzību vai bez tās, iegādāties un lietot, kā arī sūtīt cauri Latvijas teritorijai I sarakstā iekļautos augus, vielas un zāles.

[4.5] Vērtējot noziedzīgā nodarījuma raksturu un iespējamo radīto kaitējumu, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā, ka /pers. B/ nelietoja pie viņa atrastās un izņemtās vielas. Prokurora ieskatā, norādītais apstāklis ticami pierāda, ka apsūdzētais apzinājās šo vielu lietošanas kaitīgās sekas, tomēr tas neatturēja viņu sava personiskā mantiskā labuma gūšanu nostādīt augstāk par vispārējām interesēm un citu personu veselību. Tādējādi /pers. B/, jau iegādājoties šīs vielas, pastāvēja nolūks tās realizēt tālāk.

[4.6] Pamatojums, kuru sniegusi apelācijas instances tiesa, nosakot sodu /pers. B/, neatbilst Krimināllikuma 46.pantā norādītajiem soda noteikšanas vispārīgiem principiem un tiesu praksē paustajām atziņām, ka faktorus, kas ņemami vērā pie soda noteikšanas, likumdevējs ir izkārtojis noteiktā secībā, un tādā kārtībā tie arī ir izvērtējami, sākot ar noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu. Tikai pēc tam izvērtējama noziedzīgā nodarījuma izdarītāja personība, kas var zināmā mērā koriģēt arī izdarītā kaitīguma vērtējumu.

Atzīstot, ka apsūdzētā izdarītais noziedzīgais nodarījums nav tik bīstams un viņa darbību rezultātā nav iestājušās pašas kaitīgākās sekas, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā to, ka likumdevējs uzskata par īpaši nozīmīgām ar šo noziedzīgo nodarījumu apdraudētās intereses, un sevišķi smagam noziegumam ir visaugstākā kaitīguma pakāpe.

Novērtējot noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu un nesaistot to ar narkotiskās un psihotropās vielas piederību Latvijā kontrolējamo narkotisko un psihotropo vielu I sarakstam, kurā iekļautas sevišķi bīstamās narkotiskās un tām pielīdzinātās psihotropās vielas, kā arī to daudzumu, tiesa nepamatoti ir radījusi priekšstatu, ka pie /pers. B/ izņemtā narkotiskā un psihotropā viela ir mazāk bīstama, savukārt izņemtais narkotiskās un psihotropās vielas daudzums maznozīmīgs. Tādējādi apelācijas instances tiesa, nosakot apsūdzētajam brīvības atņemšanas sodu nosacīti, izvērtējusi tikai speciālās prevencijas mērķa sasniegšanu.

[4.7] Abu zemāko instanču tiesu nolēmumos tikai formāli norādīts, ka tika ņemti vērā Krimināllikuma 35. un 46.panta nosacījumi, jo noteicošā loma soda un tā apmēra izvēlē tika piešķirta apsūdzētā personību pozitīvi raksturojošiem datiem un atbildību mīkstinošiem apstākļiem, pienācīgi neizvērtējot pašu nodarījumu un tā izdarīšanas apstākļus.

Motīvu daļa

[5] Augstākā tiesa atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 26.oktobra lēmums atceļams daļā par /pers. B/ noteikto sodu, un šajā daļā lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[5.1] Krimināļprocesa likuma 511.panta otrajā daļā noteikts, ka spriedumam jābūt tiesiskam un pamatotam. Savukārt šā likuma 512.panta pirmā daļa noteic, ka tiesa, taisot spriedumu, pamatojas uz materiālo un procesuālo tiesību normām. Minētais attiecināms arī uz tiesas lēmumu.

Krimināllikuma 55.panta pirmā daļa noteic, ka gadījumā, ja, nosakot sodu – brīvības atņemšana – ilgāku par trim mēnešiem, bet ne ilgāku par pieciem gadiem, tiesa, ņemot vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību un citus lietas apstākļus, iegūst pārliecību, ka vainīgais, sodu neizciešot, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus, tā vainīgo var notiesāt nosacīti.

Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa minētās tiesību normas nav ievērojusi.

[5.2] Augstākā tiesa jau ir paudusi atziņu, ka Krimināllikuma 55.panta pirmajā daļā nepārprotami uzskaitīti apstākļi, kas jāņem vērā, piemērojot nosacītu notiesāšanu. Tie ir:

- izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturs un radītais kaitējums;
- vainīgā personība;
- citi lietas apstākļi.

Tiesai nav tiesību ignorēt kādu no likumā norādītajiem apstākļiem (*sk. Augstākās tiesas Senāta 2009.gada 27.oktobra lēmumu lietā Nr. SKK-567/2009 (11092049806)*).

Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta un Krimināllietu tiesu palātas tiesnešu 2008.gada 1.jūlija kopsapulces lēmumā, kas izriet no sodu piemērošanas prakses un 2008.gada 25.aprīļa konferencē „Sodu piemērošanas politika" izteiktajiem priekšlikumiem, ir norādīts: „Lemjot par vainīgajam piespriežamā krimināls oda veidu un mēru, par iespēju notiesāt personu nosacīti (..), tiesām jāievēro krimināls oda mērķi. Tiesām jāizvērtē, kā konkrētās krimināltiesiskās represijas piemērošana sekmēs taisnīguma atjaunošanu; noziedzīgu nodarījumu recidīvu novēršanu; aizsargās sabiedrisko drošību; atturēs citu personu no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas; sekmēs notiesāto personu resocializāciju. Lemjot par nosacītas notiesāšanas piemērošanu vai vieglāka soda noteikšanu nekā likumā paredzētais, tiesām jāievēro ne tikai vainīgā personību raksturojošie dati, bet arī fakti, kas saistīti ar noziedzīgu nodarījumu (noziedzīgu nodarījumu smagums, izdarīto noziedzīgu nodarījumu skaits, nodarītais kaitējums utt.). Ja tiesa atzīst par iespējamu piemērot nosacītu sodu personai, kura izdarījusi smagu vai sevišķi smagu noziegumu, pieņemtais lēmums īpaši jāmotivē, tostarp pievēršot uzmanību vispārējās prevencijas mērķa sasniegšanai." (*pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesnesu?kopsapulcu?lemumi/kriminallietu?departaments-un-palata/*).

[5.3] Lemjot par /pers. B/ nosakāmo sodu, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka „apsūdzētā darbības ir veicinājušas aizliegto vielu nelegālu apriti, tādā veidā apdraudot vispārējo drošību narkotisko vielu aprites sfērā, bet tomēr tās nav nodarījušas bīstamas sekas kādas personas veselībai un dzīvībai, kā arī rezultātā netika sagādātas daudzas sociālās problēmas sabiedrībai, jo realizācijas nodoms netika īstenots. Līdz ar to nav iestājušās viskaitīgākās sekas, kuru dēļ likumdevējs Krimināllikuma 253.[1]panta trešajā daļā ir paredzējis tik bargu sodu, kas minēto noziedzīgo nodarījumu klasificē kā sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu".

Augstākā tiesa atzīst par pamatotu kasācijas protesta argumentu, ka apelācijas instances tiesa, izdarot atzinumus par /pers. B/ izdarītā noziedzīgā nodarījuma radīto kaitējumu, nav ņēmusi vērā, ka Krimināllikuma 253.[1]pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir ar formālu sastāvu, kurā kaitīgās sekas nav ietvertas.

Augstākā tiesa pievienojas krimināltiesību teorijā paustajai atziņai, ka katrs noziedzīgs nodarījums izraisa kaitīgas sekas, kas izpaužas noteiktu ar Krimināllikumu aizsargātu interešu apdraudējumā (*sk. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII[1] nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 206.lpp.*).

Krimināllikuma 253.[1]panta trešajā daļā paredzēta krimināl atbildība par šā panta pirmajā daļā noteiktajām darbībām – narkotisko vai psihotropo vielu neatļautu izgatavošanu, iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu vai pārsūtīšanu realizācijas nolūkā, vai par narkotisko vai psihotropo vielu neatļautu realizēšanu –, ja tās izdarījusi organizēta grupa vai ja tās izdarītas ar narkotiskajām vai psihotropajām vielām lielā apmērā, vai ja tās izraisījušas citas smagas sekas, kā arī par narkotisko vai psihotropo vielu realizāciju nepilngadīgai personai, izglītības iestādēs vai to teritorijā, restorānos, kafejnīcās, bāros, publiskās izklaides vai svētku pasākumu norises vietās.

Apelācijas instances tiesa atzinusi par pierādītu, ka /pers. B/ neatļauti iegādājās, glabāja un pārvadāja narkotiskās un psihotropās vielas realizācijas nolūkā lielā apmērā.

Krimināllikuma 253.[1]panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir formāls, noziegums uzskatāms par pabeigtu ar brīdi, kad vainīgais realizācijas nolūkā neatļauti izgatavojis, iegādājies, glabājis, pārvadājis vai pārsūtījis narkotiskās vai psihotropās vielas, vai arī neatļauti tās realizējis.

Augstākā tiesa jau ir paudusi atziņu, ka apstāklis, ka noziedzīgā nodarījuma sastāvs ir formāls un neparedz kādu konkrētu seku iestāšanos, nenozīmē, ka ar šādu noziedzīgu nodarījumu netiek nodarīts kaitējums vispār, jo, kā noteikts Krimināllikuma 6.panta pirmajā daļā, par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums, tādēļ atbilstoši Krimināllikuma 46.panta otrajai daļai jāizvērtē radītais kaitējums (*sk. Augstākās tiesas 2014.gada 19.septembra lēmumu lietā Nr. SKK-417/2014 (11514006512)*).

Ievērojot norādīto, Augstākā tiesa atzīst par nepamatotu apelācijas instances tiesas atzinumu, ka apsūdzētā /pers. B/ darbību rezultātā „nav iestājušās viskaitīgākās sekas, kuru dēļ likumdevējs Krimināllikuma 253.[1]panta trešajā daļā ir paredzējis tik bargu sodu, kas minēto noziedzīgo nodarījumu klasificē kā sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu".

[5.4] Augstākā tiesa atzīst par pamatotu kasācijas protesta argumentu, ka apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā pie /pers. B/ atrasto un izņemto narkotisko un psihotropo vielu daudzumu kā noziedzīgā nodarījuma rakstura elementu.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka /pers. B/ neatļauti iegādājās, glabāja un pārvadāja realizācijas nolūkā lielā apmērā narkotisko vielu – 270,9911 gramus kanabisa (marihuāna) – un psihotropo vielu – 6,7954 gramus halucinogēno sēņu.

Saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību" 2.pielikumu lielus apmērus veido kanabiss (izžāvēta marihuāna) sākot no 100 gramiem vielas, savukārt izžāvētās halucinogēnās sēnes – sākot no 5 gramiem.

No lēmuma satura izriet, ka apelācijas instances tiesa ir noraidījusi prokurora apelācijas protestā pausto viedokli, ka pie /pers. B/ atrasto un izņemto narkotisko un psihotropo vielu daudzums liecina par nodomu vērienīgi veikt nelikumīgas darbības ar šīm vielām, taču tiesa nav sniegusi savu vērtējumu, kā šo vielu daudzums raksturo /pers. B/ izdarīto noziegumu.

[5.5] Augstākā tiesa atzīst, ka tādējādi apelācijas instances tiesa ir nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 55.panta pirmo daļu, jo nav ievērojusi šajā tiesību normā ietverto nosacījumu, lemjot par vainīgā nosacītu notiesāšanu, ņemt vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu.

Krimināllikuma 55.panta pirmajā daļā uzskaitīto apstākļu vērtējums ir saistāms ar Krimināllikuma 35. un 46.panta nosacījumu ievērošanu.

Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi Krimināllikuma 55.panta pirmās daļas, 35.panta otrās daļas un 46.panta otrās daļas pārkāpumu, kas ir Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā norādītais Krimināllikuma pārkāpums. Tādējādi apelācijas instances tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 511.panta otrās daļas un 512.panta pirmās daļas pārkāpumus, kas atzīstami par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē un noveduši pie nelikumīga nolēmuma.

[6] Ar pirmās instances tiesas spriedumu /pers. B/ piemērotais drošības līdzeklis – drošības nauda – atstāts negrozīts, nosakot, ka pēc sprieduma spēkā stāšanās iemaksātā drošības nauda 15 000 *euro* jāatdod tās devējai /pers. C/. Apelācijas instances tiesa nav atcēlusi vai grozījusi pirmās instances tiesas spriedumu šajā daļā.

Augstākā tiesa atzīst, ka, atceļot Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 26.oktobra lēmumu daļā, apsūdzētajam /pers. B/ turpināma drošības līdzekļa – drošības nauda 15 000 *euro* – piemērošana.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. un 587.pantu, Augstākā tiesa

nolēma:

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 26.oktobra lēmumu daļā par /pers. B/ noteikto sodu, un šajā daļā lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Pārējā daļā Rīgas apgabaltiesas 2016.gada 26.oktobra lēmumu atstāt negrozītu.

Apsūdzētajam /pers. B/ turpināt piemērot drošības līdzekli – drošības naudu 15 000 *euro*.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese A. Poļakova

Tiesnesis A. Freibergs

Tiesnesis P. Opincāns